

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکز

دانشکده هنر و معماری / گروه مرمت

پایان نامه

(M.A) جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش مرمت

عنوان

طرح مرمت و احیا مدرسه عمادیه گرگان

استاد راهنما

جناب آقای دکتر اسماعیل طلایی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر محمد حسن طالبیان

پژوهشگر

الیکا تمسکنی زاهدی

زمستان ۱۳۸۹

فهرست

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	معرفی اجمالی مدرسه عمادیه
۷	فصل اول_شناخت و معرفی بنا(ویژگی ساختاری)
۸	۱-۱)بخش اول_معرفی موقعیت بنا(ویژگی های جغرافیایی و طبیعی شهر)
۹	۱-۱-۱)وضعیت استقرار شهر گرگان
۱۰	۱-۱-۲) بررسی آب و هوایی گرگان
۱۱	۱-۱-۳)وضعیت بارندگی شهر گرگان
۱۲	۱-۱-۴)وضعیت بادهای شهر گرگان
۱۴	۱-۱-۵)تابش خورشید
۱۴	۱-۱-۶)زلزله
۱۵	۱-۱-۷)راههای شوسه اصلی تهران
۱۵	۱-۱-۸)توپوگرافی شهر گرگان
۱۶	۱-۱-۹) شبکه آبرسانی شهر گرگان
۱۷	۲-۱)بخش دوم_ویژگی های جغرافیایی زیستی گرگان
۱۷	۱-۲-۱)بررسی پوشش گیاهی شهر گرگان
۱۷	۱-۲-۱)پوشش گیاهی
۱۸	۱-۲-۲)جنگل ها
۱۸	۱-۲-۳) مراتع
۱۹	۱-۲-۲)پوشش جانوری در گرگان
۲۰	۳-۱)بخش سوم_پیشینه تاریخی شهر گرگان
۲۱	۱-۳-۲)گرگان و استراباد در گذر زمان
۲۲	۱-۳-۲-۱)گرگان در دوره اسطوره ای
۲۳	۱-۳-۲-۲)گرگان در عهد ایران باستان
۲۷	۱-۳-۲-۳)دوره اسلامی تاریخ ایران _فتح گرگان
۲۸	۱-۳-۲-۴)وقایع جرجان و استراباد از قرن ۳ تا ۵ ه ق
۲۸	۱-۳-۲-۵)استراباد و گرگان دو شهر مهم عصر زیاریان
۳۰	۱-۳-۲-۶)استراباد و گرگان در عهد غزنویان
۳۱	۱-۳-۲-۷)سقوط گرگان و برآمدن استراباد
۳۳	۱-۳-۲-۸)اوضاع استراباد از صفویه تا سقوط قاجار

۳۶	۳-۳-۱) دروازه های شهر گرگان
۳۷	۴-۳-۱) تحولات کالبدی در دوره شهرسازی معاصر
۴۰	۵-۳-۱) ویژگی های کالبدی شهر گرگان
۴۱	۶-۳-۱) دگرگونی شهر بر اساس دوره های شبکه ارتباطی معابر
۴۱	۱-۶-۳-۱) معابر اصلی
۴۲	۲-۶-۳-۱) معابر فرعی
۴۲	۳-۶-۳-۱) معابر بن بست
۴۳	۷-۳-۱) بافت قدیم گرگان
۴۵	۸-۳-۱) بررسی محله های قدیمی گرگان
۴۶	۱-۸-۳-۱) محله اصلی میدان
۴۶	۲-۸-۳-۱) محله نعلبندان
۴۷	۳-۸-۳-۱) محله اصلی سبزه مشهد
۴۷	۹-۳-۱) استرآباد در سفرنامه سیاحان و تاریخ نویسان
۵۱	۴-۱) بخش چهارم_جغرافیای انسانی
۵۱	۳-۴-۱) عشایر
۵۳	فصل دوم_مدارس
۵۴	۱-۲) بخش اول_تاریخچه مدارس
۵۴	۱-۱-۲) آموزش و تعلیم در قرون اولیه هجری
۵۵	۲-۱-۲) مدارس و شیوه های آموزش از یورش مغول تا تاسیس حکومت صفوی
۵۵	۳-۱-۲) مدارس و شیوه های آموزشی از صفوی تا پهلوی
۵۶	۲-۲) بخش دوم_تاریخ و هنر صفویان
۶۲	۳-۲) بخش سوم_اصول و اندام های اصلی مدرسه
۶۲	۱-۳-۲) مکتب خانه
۶۳	۲-۳-۲) مدرسه
۶۴	۳-۳-۲) حجره
۶۴	۴-۳-۲) مدرس
۶۵	۴-۲) بخش چهارم_نظام اداری مدارس
۶۹	فصل سوم_معرفی مدرسه عمادیه
۷۰	۱-۳) موقعیت شهری مدرسه عمادیه
۷۱	۱-۱-۳) بافت قدیم گرگان
۸۰	۱-۱-۱-۳) دروازه

۸۲	۳-۱-۱-۲) تحولات کالبدی در دوره شهرسازی معاصر
۸۴	۳-۱-۱-۳) ویژگی کالبدی شهر
۸۴	۳-۱-۱-۴) محله بندی سنتی
۸۵	۳-۱-۲) محله درینو
۹۴	۳-۱-۲-۱) کاربری های موجود در محله درینو
۹۵	۳-۱-۲-۲) نوع پوشش بناها در محله درینو
۹۶	۳-۱-۲-۳) فضاهای پر و خالی در محله درینو
۹۷	۳-۱-۲-۴) وضعیت و قدمت بناها در محله درینو
۹۸	۳-۱-۲-۵) جنس کفسازی در محله درینو
۹۹	۳-۱-۲-۶) درجه بندی معابر در محله درینو
۱۰۰	۳-۱-۲-۷) جنس جداره در محله درینو
۱۰۱	۳-۱-۲-۸) تاسیسات موجود در محله درینو
۱۰۲	۳-۱-۲-۹) بناهای شاخص در محله درینو
۱۰۳	۳-۲) بخش دوم _ ویژگی های معماری و هنری بنا
۱۰۵	۳-۲-۱) نحوه استقرار بنا در ملک
۱۰۷	۳-۲-۱-۳) حدود اربعه
۱۱۰	۳-۲-۱-۴) تیپولوژی کلی مدرسه
۱۱۲	۳-۲-۱-۵) پلان مدرسه عمادیه
۱۱۲	۳-۲-۱-۶) پلان طبقه اول
۱۱۳	۳-۲-۱-۷) پلان طبقه دوم
۱۱۴	۳-۲-۱-۸) پلان طبقه سوم (گلدسته)
۱۱۵	۳-۲-۱-۹) پلان بام
۱۱۶	۳-۲-۱-۱۰) نما _ برش
۱۱۶	۳-۲-۱-۱۱) نما _ برش عرضی
۱۲۵	۳-۲-۱-۱۲) نما _ برش طولی
۱۳۲	۳-۲-۲) نحوه استقرار عناصر موجود در بنا
۱۳۲	۳-۲-۲-۱) طبقه اول
۱۳۳	۳-۲-۲-۲) طبقه دوم
۳۴	۳-۲-۲-۳) طبقه سوم (گلدسته)
۱۳۵	۳-۲-۲-۴) معرفی عناصر موجود در بنا
۱۳۵	۳-۲-۲-۵) فضای ورودی
۱۳۹	۳-۲-۲-۶) حیاط
۱۴۲	۳-۲-۲-۷) دالان ایوانهای شمالی و جنوبی

۱۴۳	۴-۵-۲-۳) مدرس
۱۴۵	۵-۵-۲-۳) ایوانچه
۱۴۸	۶-۵-۲-۳) حجره
۱۶۵	۷-۵-۲-۳) محل اقامت مدرسان (طبقه فوقانی ایوان غربی)
۱۶۶	۸-۵-۲-۳) محل بیتوته مدرسان (طبقه فوقانی ایوان های شمالی و جنوبی)
۱۶۷	۹-۵-۲-۳) گلدسته
۱۶۸	۶-۲-۳) توصیف پلان
۱۶۸	۱-۶-۲-۳) سخامت دیوار
۱۷۲	۲-۶-۲-۳) فضاهای پر و خالی
۱۷۳	۳-۶-۲-۳) فضاهای باز_ نیمه باز_ بسته
۱۷۷	۴-۶-۲-۳) ورودی و دسترسی اصلی بنا
۱۸۰	۵-۶-۲-۳) نورگیری بنا
۱۸۲	۶-۶-۲-۳) دسترسی به داخل حجره
۱۸۵	۷-۶-۲-۳) تیپ بندی طاقچه
۱۸۸	۷-۲-۳) آبرسانی
۱۹۱	۸-۲-۳) تحلیل هندسی
۱۹۲	۱-۸-۲-۳) محورهای اصلی در پلان
۱۹۳	۲-۸-۲-۳) محورهای فرعی در پلان
۱۹۴	۳-۸-۲-۳) بررسی محورها در نما_ مقطع
۱۹۹	۴-۸-۲-۳) پیمون
۲۰۰	۵-۸-۲-۳) تناسبات طلایی
۲۰۱	۶-۸-۲-۳) دوایر متحدالمركز
۲۰۲	۹-۲-۳) تزئینات بنا
۲۲۰	۲-۹-۲-۳) مواد و مصالح در عناصر ساختمانی
۲۳۴	۳-۳) بخش سوم _ ویژگی های ساختاری بنا
۲۳۴	۱-۳-۳) پی
۲۳۴	۱-۱-۳-۳) پی شفته آهک
۲۳۵	۲-۱-۳-۳) کرسی چینی
۲۳۸	۳-۱-۳-۳) گربه رو
۲۳۹	۲-۳-۳) جرز
۲۴۰	۱-۲-۳-۳) جرزهای آجری و خشتی
۲۴۳	۳-۳-۳) پوشش

۲۴۴	۳-۳-۱) سقف شیبدار (سغال پوش)
۲۶۲	۳-۳-۲) پوشش طاق و تویزه
۲۶۴	۳-۳-۳) پوشش مسطح
۲۶۷	۳-۳-۴) چفد
۲۶۹	۳-۳-۵) تیر چوبی
۲۷۳	۳-۳-۶) تراس چوبی
۲۷۵	۳-۴) بخش چهارم_ویژگی های تاریخی بنا
۲۷۵	۳-۴-۱) معرفی تاریخی بنا از گذشته تا به امروز
۲۷۵	۳-۴-۱) زمان ساخت_بانی بنا
۲۷۶	۳-۴-۱) نوع بهره برداری و خصوصیات بارز آن
۲۷۷	۳-۴-۱) نوع مالکیت و مشخصات ثبت آن در فهرست آثار تاریخی
۲۸۲	۳-۴-۲) توسعه و تغییرات انجام شده در مدرسه
۲۸۳	۳-۴-۲) تغییرات و دخل و تصرفات انجام شده
۲۸۸	۳-۴-۳) پلان وضع موجود
۲۹۰	۳-۴-۴) وضعیت اولیه پلان
۲۹۲	۳-۴-۵) مشکلات و آسیب های وارده به مدرسه
۲۹۳	۳-۵) بخش پنجم_سبک شناسی
۲۹۳	۳-۵-۱) هنر دوره صفویه
۲۹۹	۳-۵-۲) افشاریه و زندیه
۲۹۹	۳-۵-۳) قاجاریه و معاصر
۳۰۱	۳-۵-۴) بررسی ویژگی ها در بنای مدرسه عمادیه
۳۰۴	۳-۶) مقایسه تطبیقی
۳۰۴	۳-۶-۱) مدرسه قلیچ ایشان
۳۱۳	فصل چهارم _ آسیب شناسی
۳۱۴	۴-۱) بخش اول _ مطالعات آسیب شناسی
۳۱۷	۴-۱-۱) علل تخریب و آسیب در کلیه بناهای تاریخی
۳۳۸	۴-۲) بررسی آسیب های مدرسه عمادیه
۳۳۸	۴-۲-۱) علل ذاتی(داخلی)
۳۳۹	۴-۲-۲) آسیب شناسی حیاط جنوبی
۳۴۴	۴-۲-۳) آسیب شناسی حیاط شمالی
۳۵۱	۴-۲-۴) آسیب شناسی حیاط مرکزی
۳۶۶	۴-۲-۵) آسیب شناسی جبهه غربی حیاط مرکزی

۳۷۰	۴-۲-۶) آسیب شناسی راهرو های شمالی و جنوبی
۳۷۷	۴-۲-۷) آسیب شناسی راهروی ورودی
۳۸۰	۴-۲-۸) آسیب شناسی نمای شرقی (سر در ورودی)
۳۸۷	۴-۲-۹) آسیب شناسی نمای شمالی
۳۹۲	۴-۲-۱۰) آسیب شناسی فضای داخلی حجره های طبقه اول
۴۰۲	۴-۲-۱۱) آسیب شناسی فضای داخلی حجره های طبقه دوم
۴۱۰	فصل پنجم_ طرح مرمت و احیا
۴۱۱	۵-۱) بخش اول_دستورالعمل های حفاظتی
۴۱۲	۵-۱-۲) دستورالعمل حفاظت اماکن
۴۱۳	۵-۱-۳) نظریه و سبک های معماری
۴۱۳	۵-۱-۳-۱) مرمت حفاظتی
۴۱۴	۵-۱-۳-۲) مرمت سبکی
۴۱۴	۵-۱-۳-۳) پاک سازی سبکی
۴۱۴	۵-۱-۳-۴) مرمت تکمیلی
۴۱۵	۵-۱-۳-۵) مرمت تاریخی
۴۱۵	۵-۱-۳-۶) مرمت استحکامی
۴۱۵	۵-۱-۴) مبانی نظری
۴۱۸	۵-۱-۴-۱) مراحل مداخله
۴۲۴	۵-۱-۴-۲) ویژگی های موزه
۴۲۵	۵-۱-۴-۳) برنامه فیزیکی
۴۲۶	۵-۱-۴-۴) دباگرام ارتباطی مجموعه
۴۲۹	۵-۲) بخش دوم - طرح مرمت پیشنهادی
۴۲۹	۵-۲-۱) بازگرداندن سرویس بهداشتی حذف شده در حیاط شمالی
۴۳۱	۵-۲-۱-۱) احداث چاه فاضلاب
۴۳۳	۵-۲-۲) بازسازی و تعمیر ایوان های چوبی
۴۳۷	۵-۲-۳) بازسازی طاقچه ها و بازشوهای مسدود شده
۴۴۴	۵-۲-۴) اجرای مجدد طاقچه های ایوانچه شرقی
۴۴۷	۵-۲-۵) استحکام بخشی طاق های جناغی
۴۴۷	۵-۲-۶) رفع ترک در طاق
۴۴۸	۵-۲-۶-۱) رفع ترک در قوس مخفی
۴۴۸	۵-۲-۶-۲) ترک های نیمه عمیق
۴۴۹	۵-۲-۶-۳) ترک در نعل درگاه

۴۴۹	۷-۲-۵) ساماندهی محوطه و حیاط مدرسه
۴۴۹	۱-۷-۲-۵) جمع آوری لوازم و مصالح انبار شده
۴۵۰	۲-۷-۲-۵) دیشه کنی علفهای هرز و ساماندهی کفسازی
۴۵۱	۳-۷-۲-۵) بازسازی حوضچه
۴۵۲	۴-۷-۲-۵) حیاط شمالی
۴۵۳	۵-۷-۲-۵) حیاط جنوبی
۴۵۴	۶-۷-۲-۵) بازبینی و اصلاح تاسیسات الکتریکی محوطه
۴۵۴	۸-۲-۵) اقداماتی جهت دفع رطوبت
۴۵۴	۱-۸-۲-۵) اجرای ناکش
۴۵۵	۲-۸-۲-۵) اجرای زهکش
۴۵۹	۳-۸-۲-۵) شکافتن دیوار
۴۵۹	۴-۸-۲-۵) قیر اندود
۴۶۱	۵-۸-۲-۵) کرسی چینی
۴۶۲	۶-۸-۲-۵) پیشگیری رطوبت صعودی به روش سیستماتیک
۴۶۴	۹-۲-۵) سفالگردانی و تعمیر سقف شیبدار
۴۶۶	۱-۹-۲-۵) نصب ناودانی
۴۶۸	۱۰-۲-۵) بلوکاژ کردن کف حیاط و فضاهای داخلی
۴۶۹	۱۱-۲-۵) بازبینی سیستمهای تاسیساتی
۴۶۹	۱-۱۱-۲-۵) گرمایش مفی در بناهای تاریخی
۴۶۹	۱۲-۲-۵) تقویت پی
۴۷۲	۱۳-۲-۵) رفع آلونک در آجرکاری
۴۷۲	۱-۱۳-۲-۵) رفع نقیصه یخ زدگی
۴۷۲	۱۴-۲-۵) بررسی حریم
۴۷۲	۱-۱۴-۲-۵) حریم فنی
۴۷۳	۲-۱۴-۲-۵) حریم منظری
۴۷۴	۳-۱۴-۲-۵) حریم کیفی
۴۷۵	۴-۱۴-۲-۵) بررسی حریم در مدرسه عمادیه
۴۷۹	۱۵-۲-۵) نقشه های تغییر کاربری پیشنهادی
۴۷۹	۱-۱۵-۲-۵) پلان طبقه اول موزه
۴۸۰	۲-۱۵-۲-۵) پلان طبقه دوم موزه
۴۸۱	۳-۱۵-۲-۵) پلان مبلمان طبقه سوم
۴۸۲	۴-۱۵-۲-۵) پلان مبلمان طبقه دوم
۴۸۳	۵-۱۵-۲-۵) پلان کتابخانه

۴۸۴	گالری اشیا (۶-۱۵-۲-۵)
۴۸۵	فضای اداری (۷-۱۵-۲-۵)
۴۸۶	گالری عکس و اسناد مربوط به مدرسه عمادیه (۸-۱۵-۲-۵)
۴۸۸	کلاس آموزش سفالگری (۹-۱۵-۲-۵)
۴۸۹	کلاس آموزش مینا کاری (۱۰-۱۵-۲-۵)

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۸	۱-۱) نقشه طول و عرض جغرافیایی استان گلستان
۹	۱-۱) نقشه وضعیت استقرار استان گلستان
۳۷	۷-۱) نقشه دروازه های شهر گرگان
۳۸	۸-۱) نقشه شهر گرگان در دوره قاجار
۳۹	۹-۱) نقشه محدوده شهر در دوره پهلوی
۳۹	۱۰-۱) نقشه خیابان کشی در دوره پهلوی
۴۰	۱۱-۱) نقشه تغییرات گسترش شهر از اواسط دهه ۱۳۴۰ تا امروز
۴۴	۱۲-۱) نقشه محدوده بافت قدیم
۴۵	۱۳-۱) نقشه محدوده بافت قدیم
۴۶	۱۴-۱) نقشه تقسیم بندی محلات
۷۸	۹-۳) محدوده بافت قدیم در طرح تفصیلی
۷۸	۱۰-۳) محدوده محله دربنو در طرح تفصیلی
۷۹	۱۱-۳) محدوده بافت قدیم -وضع موجود
۸۲	۱۳-۳) تحولات شهرسازی در دوره قاجار
۸۳	۱۴-۳) تحولات شهرسازی در دوره پهلوی
۸۳	۱۵-۳) تحولات شهرسازی در دوره معاصر -وضع موجود
۸۵	۱۶-۳) تقسیم بندی محلات -وضع موجود
۸۶	۱۷-۳) تفکیک شدن محلات بعد از خیابان کشی های انجام شده
۸۷	۱۸-۳) خیابان های اطراف محله دربنو
۸۷	۱۹-۳) دسترسی از خیابان اطراف به مرکز محله
۸۸	۲۰-۳) مرکز محله دربنو
۸۹	۲۲-۳) جبهه شرقی مرکز محله دربنو -در پلان
۹۰	۲۴-۳) جبهه شمالی مرکز محله -در پلان
۹۱	۲۶-۳) جبهه غربی مرکز محله -در پلان
۹۲	۲۸-۳) جبهه جنوبی مرکز محله
۹۳	۲۹-۳) دسترسی های ارتباطی داخل مرکز محله
۹۳	۳۰-۳) موقعیت بنا در بافت
۹۴	۳۱-۳) نقشه کاربری های محله
۹۵	۳۲-۳) نقشه پوشش محله
۹۶	۳۳-۳) نقشه فضاهای پر و خالی

۹۷	۳-۳۴) نقشه قدمت بناهای محله
۹۸	۳-۳۵) جنس کفسازی
۹۹	۳-۳۶) نقشه درجه بندی معابر
۱۰۰	۳-۳۷) نقشه جنس جداره
۱۰۱	۳-۳۸) نقشه تاسیسات محله
۱۰۲	۳-۳۹) نقشه بناهای شاخص
۱۰۴	۳-۴۱) موقعیت قرارگیری بنا در محله
۱۰۵	۳-۴۲) موقعیت قرارگیری بنا در بافت قدیم
۱۰۶	۳-۴۳) نحوه استقرار بنا
۱۰۷	۳-۴۴) نحوه همجواری محلات
۱۰۸	۳-۴۵) کوچه های واقع در اطراف بنا
۱۳۵	۳-۴۷) ورودی مدرسه عمادیه
۱۳۸	۳-۵۰) مقطعی از سیرکولاسون ورودی
۱۳۹	۳-۵۱) نمای جبهه شمالی و جنوبی حیاط مرکزی
۱۳۹	۳-۵۲) نمای جبهه شرقی حیاط مرکزی
۱۴۰	۳-۵۳) حیاط مرکزی بعنوان یک فضای تقسیم
۱۴۰	۳-۵۴) کشیدگی حیاط مرکزی
۱۴۰	۳-۵۵) طرحی از سکوهای محصور کننده حیاط مرکزی
۱۴۲	۳-۶۰) فرم اولیه دالان ها
۱۴۳	۳-۶۱) نحوه استقرار ایوان شرقی
۱۴۳	۳-۶۲) پلان طبقه اول مدرس
۱۴۴	۳-۶۳) پلان طبقه دوم ایوان شرقی
۱۴۴	۳-۶۴) پلان طبقه اول مدرس
۱۴۶	۳-۶۹) نقشه پله و سکو
۱۴۸	۳-۷۱) تیپ بندی حجره ها
۱۵۲	۳-۷۲) نمای داخلی حجره های تیپ اول
۱۵۴	۳-۷۳) نمای داخلی حجره های تیپ دوم
۱۵۶	۳-۷۴) نمای داخلی حجره های تیپ سوم
۱۵۸	۳-۷۵) نمای داخلی حجره های تیپ چهارم
۱۶۰	۳-۷۶) نمای داخلی حجره های تیپ پنجم
۱۶۲	۳-۷۷) نمای داخلی حجره های تیپ ششم
۱۶۴	۳-۷۸) نمای داخلی حجره های تیپ هفتم
۱۶۵	۳-۷۹) پلان طبقه فوقانی ایوان غربی
۱۶۶	۳-۸۰) بالکن طبقات دوم
۱۶۶	۳-۸۱) نحوه استقرار ایوانهای شمالی و جنوبی

۱۶۷	۸۳-۳) نمایی از فضای گلدسته
۱۶۷	۸۴-۳) نحوه استقرار گلدسته
۱۷۷	۸۵-۳) سیرکولاسون ورودی
۱۸۸	۸۶-۳) مسیر آبرسانی
۱۹۰	۸۷-۳) مسیر آبرسانی توسط حوض و آبرو در حیاط
۱۹۲	۸۹-۳) محورهای اصلی پلان
۱۹۳	۹۰-۳) محورهای فرعی
۱۹۹	۹۱-۳) پیمون بندی
۲۰۴	۹۲-۳) آجرکاری سکو دیوار ورودی
۲۰۵	۹۳-۳) دالان ورودی
۲۱۶	۹۴-۳) نرده چوبی مثبت کاری شده
۲۱۷	۹۵-۳) نرده گلدسته
۲۱۹	۹۶-۳) طرح ستون و سر ستون
۲۳۷	۱۱۰-۳) محدوده پی و کرسی چینی
۲۳۸	۱۱۱-۳) جزئیات فنداسیون
۲۳۹	۱۱۲-۳) سکو به ارتفاع ۵۰ سانت
۲۴۰	۱۱۳-۳) نوع جرزها به لحاظ باربری - پلان طبقه اول
۲۴۱	۱۱۴-۳) نوع جرزها به لحاظ باربری - پلان طبقه دوم
۲۴۴	۱۱۷-۳) پوشش شیبدار سفالی
۲۶۶	۱۳۷-۳) پوشش مسطح چوبی
۳۰۵	۱۴۳-۳) پلان طبقه اول و نما مدرسه قلیچ ایشان
۳۰۵	۱۴۵-۳) پلان طبقه اول مدرسه عمادیه
۳۰۶	۱۴۶-۳) پلان مدرسه عمادیه و قلیچ ایشان
۳۰۷	۱۴۷-۳) مقطع مدرسه قلیچ ایشان - مقطع عمادیه
۳۰۸	۱۴۸-۳) پرسپکتیو مدرسه قلیچ ایشان
۳۱۰	۱۴۹-۳) سر در ورودی مدرسه عمادیه
۳۳۸	۵-۴) دید از میدانگاهی محله دربنو
۴۳۰	۶-۵) جزئیات نصب شتر گلو
۴۳۱	۷-۵) جزئیات نصب کاسه توالت
۴۳۲	۸-۵) محل احیای چاه جذبی
۴۲۹	۵-۵) پلان پیشنهادی سرویس بهداشتی
۴۳۲	۹-۵) جزئیات چاه
۴۳۳	۱۰-۵) جزئیات درپوش چاه
۴۳۷	۱۷-۵) طاقچه و طاقناهای مسدود شده
۴۳۸	۱۸-۵) فرم اولیه

۴۳۸	۱۹-۵) وضع موجود
۴۳۹	۲۰-۵) طاقنا‌های مسدود شده در راهروهای شمالی و جنوبی
۴۴۰	۲۱-۵) فرم اولیه طاقچه
۴۴۲	۲۳-۵) حذف تیغه بین طاقچه
۴۴۳	۲۴-۵) نمایی از قبل و بعد از مسدود شدن طاقچه
۴۴۴	۲۵-۵) پلان طبقه دوم ایوان غربی قبل و بعد از مداخله
۴۴۴	۲۵-۵) پلان قبل و بعد از مداخله راهروی ایوان شرقی
۴۴۵	۲۶-۵) فرم اولیه پلان
۴۴۵	۲۷-۵) وضع موجود پلان
۴۵۱	۳۱-۵) جزئیات و محل عبور آبرو
۴۵۲	۳۲-۵) تنگ گذاری در حیاط
۴۵۳	۳۳-۵) تنگ گذاری دیوار حیاط جنوبی و طرح پیشنهادی دیوار
۴۵۶	۳۵-۵) ناکش
۴۵۷	۳۶-۵) طرح پیشنهادی ناکش - شماره ۱
۴۵۸	۳۷-۵) طرح پیشنهادی ناکش - شماره ۲
۴۵۸	۳۸-۵) طرح پیشنهادی ناکش - شماره ۳
۴۶۰	۳۹-۵) شکافتن دیوار
۴۶۱	۴۰-۵) عایق کاری دیوار جهت پیشگیری از نفوذ رطوبت
۴۶۸	۴۴-۵) جزئیات کفسازی
۴۶۹	۴۵-۵) بتن تزریق شده
۴۷۴	۴۷-۵) حریم محله درینو
۴۷۷	۵۱-۵) جانمایی فضای سبز پیشنهادی
۴۷۷	۵۲-۵) پارکینگ طبقاتی در دست احداث
۴۷۸	۵۳-۵) جانمایی پارکینگ و مدرسه عمادیه

فهرست عکس

صفحه	عنوان
۷۰	۱-۳) محل قرارگیری محله درینو در بافت در عکس هوایی ۱۳۸۵
۷۱	۲-۳) محل قرارگیری مدرسه در محله درینو در عکس هوایی ۱۳۸۵
۷۱	۳-۳) مدرسه عمادیه
۷۳	۴-۳) محدوده بافت در اولین عکس هوایی سال ۱۳۳۵
۷۴	۵-۳) عکس هوایی سال ۱۳۸۷
۷۵	۶-۳) عکس هوایی سال ۱۳۸۷ - محدوده بافت
۷۶	۷-۳) عکس هوایی سال ۱۳۸۷ - محدوده محله درینو
۷۷	۸-۳) عکس هوایی سال ۱۳۸۷ - ندرسه عمادیه
۸۹	۲۱-۳) نمای شرقی مرکز محله
۹۰	۲۳-۳) نمای شمالی مرکز محله
۹۱	۲۵-۳) نمای غربی مرکز محله
۹۲	۲۷-۳) نمای جنوبی مرکز محله
۱۰۳	۴۰-۳) محدوده محله در بافت قدیم
۱۱۰	۴۶-۳) موذن یا گلدسته
۱۳۶	۴۸-۳) طرحی از سکوهاى طرفین ورودی
۱۳۷	۴۹-۳) طرحی از دالان ورودی
۱۴۱	۵۶-۳) نمایی از حیاط شمالی
۱۴۱	۵۷-۳) نمایی از حیاط جنوبی
۱۴۵	۶۸-۳) نمایی از ایوانچه های جلوی حجره
۱۴۷	۷۰-۳) نمایی از ایوانچه
۲۲۰	۹۷-۳) آجرهای ساده فاقد لعاب
۲۲۱	۹۸-۳) آجرهای رنگی لعابدار
۲۲۱	۹۹-۳) آجرهای کفپوش
۲۲۵	۱۰۰-۳) لمبه کوبی و تیرهای چوبی زیر سقف
۲۲۵	۱۰۱-۳) در ورودی
۲۲۵	۱۰۲-۳) لت و قاب پنجره
۲۲۵	۱۰۳-۳) نعل درگاه چوبی وقفسه طاقچه
۲۲۵	۱۰۴-۳) شیر سر چوبی
۲۲۶	۱۰۵-۳) نرده و حفاظ گلدسته

۲۲۷	۱۰۶-۳ پوشش سفالی سقف
۲۲۹	۱۰۷-۳ شیشه رنگی در ارسی
۲۲۹	۱۰۸-۳ بند کشی
۲۳۷	۱۰۹-۳ سکو چینی
۲۴۳	۱۱۵-۳ آجر چینی دیوار ۵۰ سانت
۲۴۳	۱۱۶-۳ آجر چینی دیوار ۸۰ سانت
۲۴۷	۱۱۸-۳ اجزای خربای چوبی
۲۴۸	۱۱۹-۳ جزئیات چوب مشته و نیم آنیم
۲۴۹	۱۲۰-۳ نعل گذاری
۲۵۰	۱۲۱-۳ نحوه استقرار عصایی
۲۵۱	۱۲۲-۳ اتصال تیر خط الراس
۲۵۲	۱۲۳-۳ نحوه استقرار تیرهای مورب
۲۵۳	۱۲۴-۳ اتصال شماره ۱
۲۵۳	۱۲۵-۳ اتصال شماره ۲
۲۵۴	۱۲۶-۳ لاپه کوبی
۲۵۵	۱۲۷-۳ ترکه کوبی
۲۵۶	۱۲۸-۳ محل نصب آبرو
۲۵۷	۱۲۹-۳ محل نصب ناودانی
۲۵۸	۱۳۰-۳ نحوه همپوشانی سفال
۲۶۱	۱۳۱-۳ محل نصب لوله ناودانی زیر آبرو
۲۶۱	۱۳۲-۳ محل نصب سفال نیم گرد
۲۶۲	۱۳۳-۳ شیر سر دو طبقه
۲۶۲	۱۳۴-۳ شیر سر سه طبقه
۲۶۳	۱۳۵-۳ پوشش طاق و تویزه
۲۶۴	۱۳۶-۳ طلق و تویزه
۲۷۰	۱۳۸-۳ تیر چوبی بکار رفته در لبه پله
۲۷۱	۱۳۹-۳ تیر چوبی بکار رفته در طاقچه
۲۷۲	۱۴۰-۳ نحوه قرارگیری تیر چوبی در دیوار
۲۷۳	۱۴۱-۳ بالکن های چوبی
۲۷۳	۱۴۲-۳ ستون و سر ستون چوبی
۲۷۴	۱۴۳-۳ نحوه استقرار تیر چوبی در دیوار
۳۱۶	۱-۴ آسیب های ناشی از رطوبت
۳۳۸	۴-۴ ورودی غربی مدرسه عمادیه

۳۳۹	۶-۴) قرار گیری نامناسب مصالح
۳۴۰	۷-۴) قرارگیری نامناسب سیم کشی
۳۴۱	۸-۴) تغییر سیستم برق کشی از توکار به روکار
۳۴۲	۹-۴) شوره زدن ، تغییر رنگ ، پبله اندود
۳۴۳	۱۰-۴) ترک ایجاد شده در بالای طاقنما
۴۲۷	۱-۵) سیرکولاسیون ارتباطی فضاها در طبقه اول
۴۲۷	۲-۵) همجواری فضاها در طبقه اول
۴۲۸	۳-۵) سیرکولاسیون فضاها در طبقه دوم
۴۲۹	۴-۵) حیاط شمالی
۴۳۳	۱۱-۵) ایوان جنوبی
۴۳۴	۱۲-۵) تقویت دستک های نگهدارنده
۴۳۵	۱۳-۵) تقویت تیر متصل به دیوار
۴۳۵	۱۴-۵) تیرهای تقویتی در بالکن
۴۳۶	۱۵-۵) جانمایی تیر تقویتی در مقطع بالکن
۴۳۶	۱۶-۵) جزئیات اتصال تیر چوبی در دیوار
۴۴۱	۲۲-۵) تنگ گذاری
۴۴۶	۲۸-۵) شمع گذاری زیر طاق
۴۴۹	۲۹-۵) مصالح انبار شده در ایوانچه
۴۵۰	۳۰-۵) حیاط شمالی
۴۶۴	۴۱-۵) شیر سر
۴۶۵	۴۲-۵) خریای چوبی
۴۶۷	۴۳-۵) جزئیات نصب آبرو
۴۷۱	۴۶-۵) طریقه تزریق بتن در زیر پی
۴۷۵	۴۸-۵) جبهه شمالی مرکز محله درینو
۴۷۵	۴۹-۵) جبهه غربی مرکز محله درینو
۴۷۶	۵۰-۵) بنای جدید الاحداث همجوار با ضلع جنوب غربی

مقدمه

یافتن موضوعی برای مطالعه و عرضه آن به عنوان پایان نامه تحصیلی مرمت بنا وظیفه دشواری است. موضوعی پوینده که شوق بیافریند و بر ذوق بیفزاید و حقیقتاً سنگ محکی باشد. دردی از امروز و فردا درمان کند و هر قدمش دفتری باشد از تجربه و عبرت. سخنی تازه باشد و زود به کهنگی نگراید، شایسته تر اینکه از هویت و ذهنیت واقعی و روش و منش فرد گردآورنده حاصل شده باشد که غیر از این تهی است، و بالاخره حضورش در هر کنج و کناری مایه مباهات باشد و گرنه دست کم سرگرمی لحظاتی از فراغت باشد. پس از مطالعات وسیع تاریخی و بررسی مسائل اجتماعی - فرهنگی - هنری، موضوع پایان نامه خود را به فضای آموزشی پیشینیان و از این بین به مدرسه عمادیه گرگان بنا به این جهت که قدمتی تاریخی داشته و بعنوان یکی از زیباترین و شاخصترین بنای تاریخی در استان گلستان بشمار می آید که متاسفانه بر اثر بی توجهی و رسیدگی در معرض نابودی می باشد.

معرفی اجمالی مدرسه عمادیه

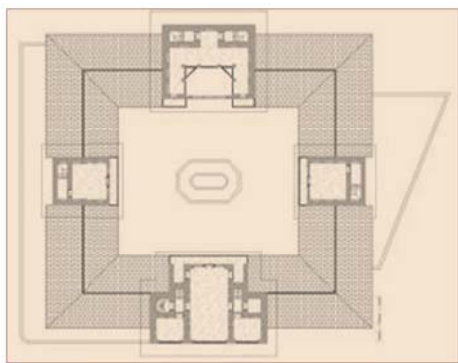
جبهه شرقی محوطه دربند

سردر ورودی مدرسه عمادیه

ضلع جنوبی حیاط مرکزی

پلان طبقه دوم

عنوان بنا

مدرسه عمادیه

دوره اثر / تاریخ ساخت

اواخر تیموری - اوایل صفویه

نشانی اثر

ایران ، استان گلستان ، گرگان ، خیابان امام

خمینی ، محله دربند

شماره ثبت

۲۴۶۵

تاریخ و تمدن ایرانیان از گذشته دور با پیدایش فضاهای آموزشی قرین و همراه بوده است. اصولاً پیدایش و تکوین مراکز آموزشی و مدارس بیانگر نوعی فعالیت تخصصی در جامعه شهری ایران محسوب می شده است. به تعبیر دیگر با تقسیم اجتماعی کار و تکوین نهادها و تاسیسات اجتماعی، ضرورت آموزش و شکل گیری مدارس در دستور کار حکام و سلاطین قرار گرفت. در جامعه کهن ایران نهادها و تاسیسات اداری، مذهبی و بازرگانی مهمترین عوامل نضج فضاهای آموزشی از جمله مدارس به حساب می آمدند.

قدیمی ترین اثر از یک آموزش متعلق به هزاره دوم ق.م (حدود ۴۰۰۰ سال پیش) در شهر شوش (تمدن ایلام) بوده که طشتی برای ساختن گل رس جهت الواح گلی برای نوشتار از آن کشف شده است.

در دوره اسلامی تاریخ ایران، حلقه های درس در مساجد تشکیل می شد. پس از ساخت نظامیه ها، بسیاری از سلاطین بومی، اشراف و اعیان به ساختن مدارس در شهرهای مختلف ایران پرداختند. مدارس عمادیه، شفائیه (دارالشفاء)، مفیدیه و سایر مدارس بوسیله همین گروه اعیان و اشراف بومی در عصر صفویان در استرآباد ساخته شدند. در عهد صفویه نهضت مدرسه سازی باز هم توجه بیشتری قرار گرفت طوریکه شاردان فقط ۵۷ مدرسه در اصفهان را متذکر شده است.

در مورد زمان ساخت این مدرسه اطلاع دقیقی در دسترس نیست. ولی بنا به دلایلی که ارائه می شود، اصل بنا در اواخر دوره تیموری و بویژه اوایل دوره صفویه ساخته شده است. با استناد به وقفنامه منعلق به سال ۹۵۳ ه.ق شخصی بنام آقامیر روح الله حسینی استرآبادی: "یک خانه و اطاق سفالپوش و دو باغچه کوچک و بزرگ در محله پاسرو استرآباد و ۵ دانگ از قریه میرمحله و دو دانگ قریه چوپلانی و چهار دانگ قریه نسرکان را به اولاد ذکور وقف نمود که پس از آنها بر طلبه علوم دینی و علما و فضلا و صلحای شهر استرآباد بدهند..." آنچه از این وقفنامه متعلق به اوایل دوره صفویه (شاه طهماسب اول) مستفاد می شود، مدرسه ای که طلبه در آن تحصیل می کردند، مدرسه ای غیر از عمادیه

نبوده است زیرا شفائیه یا دارالشفا هنوز توسط بتکچی یکی از اشراف منطقه استرآباد ساخته نشده است.

استدلال دیگر آنکه در اواخر عصر تیموری و نیز آق قویونلوهای ترکمان، یک خانواده بزرگ فئودال و اشرافی در غرب ایالت استرآباد می زیستند که صاحب قرا و اماک فراوانی بودند. امیر سید عزالدین مسعود، امیر سید کمال الدین محمود، امیر سید عمادالدین مسعود و امیر سید ابراهیم چهار برادر متعلق به این خاندان بودند که در تعدادی از اسناد تاریخی، آنها را از جمله سادات حسینی استرآبادی بشمار آورده اند. هم اکنون حکمی از سلطان یعقوب آق قویونلو (پسر اوزون حسن) برای دو برادر یعنی عزالدین و کمال الدین موجود است که آنها را: "از کلیه تکالیف دیوان معاف" نموده است. کمال الدین در سال ۹۵۳ در گذشت و طی فرمانی از سوی طهماسب صفوی، اموالش را به دو برادرش یعنی عمادالدین مسعود و امیر ابراهیم سپردند. این فرمان و اسناد مربوط با آن در دست سادات درازگیسوی گرگان است که نسب خود را به همین سید کمال الدین می رسانند و صحرای کمالان (حدود فاضل آباد فعلی) را منسوب به او می دانند.

در کار منوگرافی (مردم نگاری) و میدانی این نگارنده، چند تن از جمله خاندان سپهری از متولیان قرن اخیر این مدرسه، احداث کننده آنها خواجه عمادالدین و عده ای نیز امیر عمادالدین نامیدند. بنابراین سازنده مدرسه کسی غیر از امیر سید عمادالدین مسعود حسینی استرآبادی نمی توانست باشد، چراکه نامبرده مستغلات درون شهری در شهر استرآباد هم داشت. احتمال آنکه "بلوک فخر عمادالدین" ایالت نیز متعلق به او و دهات آن از سیورغالها و تیولش بوده باشد، بسیار زیاد است. این بلوک در شرق استرآباد و تقریباً بین سرخنکاته و علی آباد فعلی (حدود فاضل آباد و تقی آباد کنونی) واقع می شد. در کتابچه نفوس استرآباد که در سال ۱۲۹۶ ه نوشته شده، آمده است که: "فیما بین قلی آباد و دهات کتول سه فرسنگ مسافت است که در قدیم الایام در آنجا چند قرا خاصه و اربابی بوده که حالیا جمیعا و معدومند و آن دهات مشهور به دهات فخر عمادالدین است که